

Přijdou duše do nebe?

Proslulý *Interpreter's Dictionary of the Bible*: "Žádný biblický text nepodporuje tvrzení, že duše je v okamžiku smrti oddělena od těla." (Sv. 1, s. 802).

Christian Words and Christian Meanings, John Burnaby: "Řeční filozofové tvrdili, že zánik, který nazýváme smrtí, nenastává u ničeho jiného než u těl a že lidské duše jsou ze své přirozené podstaty nesmrtelné. Řecké slovo pro nesmrtelnost se v Novém zákoně vyskytuje pouze jednou, a tam nepatří nikomu jinému než Králi králů... Nesmrtelnost duše není součástí křesťanského vyznání, stejně jako není součástí křesťanské antropologie rozdělovat duši a tělo a omezovat skutečného člověka, podstatu osobnosti, na údajně oddělitelnou duši, pro kterou je vtělení vězením.... Ježíš neučil žádnou nauku o věčném životě pro odtělesněné duše, kterou by žádný Žid věrný víře svých otců nemohl přijmout nebo dokonce pochopit. Židé však věřili ve vzkříšení mrtvých v poslední den." (s. 148, 149).

Proč tedy církev neustále tvrdí, že odtělesněné duše odešly do nebe nebo do pekla?

How to Enjoy the Bible E.W. Bullinger, o 2 Korintským 5:8: "Je to skoro malý zločin, když si někdo vybere určitá slova a sestaví z nich větu, přičemž nejenže nebere v úvahu rozsah a kontext, ale ignoruje i ostatní slova ve verši, a cituje slova "nepřítomný v těle, přítomný u Pána" s cílem zbavit se naděje na vzkříšení (která je předmětem celého úryvku), jako by byla zbytečná; a jako by 'přítomnost u Pána' byla dosažitelná bez ní!"

Law and Grace, Professor George A.F. Knight: "Ve Starém zákoně není člověk nikdy považován za duši přebývajících v těle, za duši, která bude jednoho dne vysvobozena z útlaku těla, až toto tělo zemře, podobně jako pták vypuštěný z klece. Hebrejci nebyli ve svém chápání Božího světa dualisté...**Oblíbené učení o nesmrtelnosti duše nelze vysledovat v biblickém učení.**"(s. 79).

Families at the Crossroads, Rodney Clapp: "V návaznosti na řecké a středověké křesťanské myšlení často ostře oddělujeme duši a tělo a zdůrazňujeme, že individuální duše přežívá smrt. Navíc máme tendenci věřit, že odtělesněná duše unikla do nebe, k příjemnější a plně živé existenci. Křesťanskou naději si mylně představujeme jako individuální záleži-

tost, jako útěk oddělených duší do nebe. Nic z toho však nebyl případ starověkých Izraelitů." (s. 95, 97).

Martin Luther: "Myslím, že v Písmu není místo, které by mělo pro mrtvé, kteří usnuli, větší sílu než **Kaz 9:5** ('mrtví nevědí vůbec nic'), nechápou nic o našem stavu a postavení - proti vzývání svatých a fikci očištění." (*Notes on Ecclesiastes*).

"'Nebe' není v Bibli nikdy použito pro cíl umírajících." (J.A.T. Robinson, *In the End God*, s. 104-105).

Zatímco svědkové Jehovovi a další jsou označováni za stoupence kultu, protože tvrdí, že duše po smrti člověka neodchází do nebe, záznamy z raných církevních dějin svědčí o tom, že skutečným viníkem je "pravověrnost".

Učila prvotní církev o oddělení vědomé duše od těla v okamžiku smrti a o jejím okamžitém odchodu do nebe? (Neřeším zde stav duše, jak jej chápali církevní otcové, ale otázku jejího okamžitého umístění po smrti.)

Irenej

Zde jsou slova Ireneje z poloviny druhého století:

"Protože... někteří, kteří se počítají mezi pravověrné, překračují předem stanovený plán vyvýšení spravedlivých a neznají metody, jimiž jsou předem vychováváni k neporušitelnosti, zastávají tak kacířské názory. Kacíři totiž, opovrhující Božím dílem a nepřipouštějící spásu svého těla ... tvrdí, že ihned po své smrti přejdou nad nebesa [*Všimněte si, že právě 'heretici' učí, že duše jde po smrti okamžitě do nebe. Dnes jsou to podle současného pravověří heretici, kteří učí, že duše nejdou okamžitě do nebe ani do pekla. To z Ireneje dělá kacíře!*] Proto ti, kdo odmítají vzkříšení, které se týká celého člověka, a snaží se ho odstranit ze středu křesťanského systému... nevědí nic o plánu vzkříšení. Neboť nechtějí pochopit, že pokud je tomu tak, jak říkají, pak sám Pán, v něhož vyznávají, že věří, nevstal z mrtvých třetího dne, ale ihned po svém skonání na kříži nepochybně odešel na výšinu a zanechal své tělo na zemi. Ale stalo se, že po tři dny přebýval na místě, kde byli mrtví... 'jako Jonáš zůstal tři dny a tři noci v břiše velryby' (Mt 12:40)... David říká, když o něm proročkoval: 'A ty jsi vysvobodil mou duši z nejhlubšího

pekla (hrobu)'; a když třetího dne vstal z mrtvých, řekl Marii... 'Nedotýkej se mě, neboť jsem ještě nevystoupil k Otci' (Jan 20:17)...

Jak nemají být uvedeni v omyl ti, kdo tvrdí, že jejich vnitřní člověk [duše], když zde opouští tělo, vystupuje do nadpozemského prostoru? [Irenej takto považuje dnešní učení za hanebné!] Neboť jako Pán 'odešel zprostřed stínu smrti' (Ž 86:23), kde byly duše mrtvých, avšak poté vstal v těle a po vzkříšení byl vzat do nebe, je zřejmé, že i duše jeho učedníků... odejdou do neviditelného místa [Hádu] ... a tam zůstanou až do vzkříšení a budou čekat na tuto událost; pak přijmou svá těla a vstanou celí, tj. tělesně, stejně jako vstal Pán, a přijdou tak do Boží přítomnosti... Jako tedy náš Mistr neodešel hned a neodletěl do nebe, ale čekal na čas svého vzkříšení, který mu určil Otec..., tak i my bychom měli čekat na čas svého vzkříšení, který nám určil Bůh a předpověděli proroci... Protože tedy názory některých pravověrných osob pocházejí z kacířských řečí, neznají ani Boží ustanovení, ani tajemství vzkříšení spravedlivých, ani pozemské **království**, které je počátkem neporušitelnosti, díky kterému si ti, kdo budou hodni, zvyknou postupně nabývat podíl na božské přirozenosti" (*Proti kacířství*, kn. 5, k. 31-32).

Irenej tak odsuzuje celou "ortodoxní" tradici o tom, co se děje po smrti, tedy tradici, která nakonec od 3. století převládala biblické učení.

Justin Mučedník

Justin Mučedník protestuje proti tomu, co se později stalo ortodoxií a zůstává jí dodnes, neméně ostře:

"Ti, kdo zastávají nesprávný názor, říkají, že neexistuje žádné vzkříšení těla... Jako v případě jha volů, když se jeden nebo druhý uvolní z jha, ani jeden z nich nemůže sám orat, tak ani duše nebo tělo samy o sobě nemohou nic vykonat, pokud jsou uvolněny ze svého společenství... [tj. duše nemůže mít samostatnou, aktivní existenci]. Vždyť co jiného je člověk než rozumný živočich složený z těla a duše? Je snad duše sama o sobě člověkem? Ne; ale duše člověka. Bylo by tělo nazýváno člověkem? Ne, ale nazývá se tělem člověka. Jestliže tedy ani jedno z toho není samo o sobě člověkem, ale to, co se skládá z obou dohromady, se nazývá člověkem, a Bůh povolal člověka k životu a vzkříšení, nepovolal část, ale celek, což je duše a tělo... No, říkají, ale duše je

neporušitelná, protože je částí Boha a je jím inspirována....Jaké díky mu tedy náleží a jaký je to projev jeho moci a dobroty, jestliže chtěl zachránit to, co je od přirozenosti spasitelné a existuje jako jeho část? ...Žádné díky však nenáleží tomu, kdo zachraňuje to, co je jeho vlastní, neboť to znamená zachránit sám sebe....

"Jak tedy [Ježíš] vzkřísil mrtvé? Jejich duše nebo těla? Zjevně obojí. Kdyby bylo vzkříšení pouze duchovní, bylo by nutné, aby při vzkříšení mrtvých ukázal, že tělo leží samo o sobě a duše žije sama o sobě. To však nyní neučinil, ale vzkřísil tělo....

Proč ještě snášíme tyto nevěřící a nebezpečné argumenty a nevidíme, že se vracíme zpět, když posloucháme takový argument, jako je tento: že duše je nesmrtelná, ale tělo smrtelné a neschopné oživení? To jsme totiž slyšeli od Pythagora a **Platóna**, ještě než jsme poznali pravdu. Jestliže tedy Spasitel řekl toto a hlásal spásu pouze duši, co nového, kromě toho, co jsme slyšeli od Pythagora a Platóna a celé jejich skupiny, nám přinesl?" (*O vzkříšení*, k. 2, k. 8, 9, 10).

Justin tak dovozuje, že učení o bezprostředním přežití duše v nebi nebo v pekle je platonismus, nikoli křesťanství!

Justin zde vyvrací argumenty gnostiků, kteří popírali vzkříšení těla. Tradiční křesťanství zaujalo podobný, ale poněkud odlišný postoj, když do vyznání víry zahrnuje víru ve vzkříšení těla a zároveň učilo o bezprostřední spáse pouze duše ve vědomém, beztělesném stavu. Ta je prý skutečnou osobou, i když netělesnou. Taková představa je v příkrém rozporu s Justinem a Irenejem a je jimi označena za pohan-skou.

Justin Mučedník, Dialog s Tryfonem:

Tryfo: "Opravdu připouštíte, že toto místo, Jeruzalém, bude obnoveno, a očekáváte, že se váš lid shromáždí a bude se radovat s Kristem, patriarchy a proroky...?"

Justin: "Já i mnozí jiní jsme tohoto názoru a věříme, že k tomu dojde, jak jistě víš, ale na druhé straně jsem ti naznačil, že mnozí, kteří patří k čisté a zbožné víře a jsou pravými křesťany, si myslí něco jiného. Kromě toho jsem tě upozornil, že někteří, kteří se nazývají křesťany, ale jsou bezbožní, bezbožní heretici, učí nauku, která je v každém ohledu rouhavá, ateistická a pošetilá... Rozhodl jsem se nenásledovat lidi ani jejich učení, ale Boha a jím vydané

učení. Pokud ses totiž dostal mezi některé, kteří se nazývají křesťany, ale tuto pravdu neuznávají..., kteří říkají, že není vzkříšení mrtvých a že jejich duše, když zemrou, jsou vzaty do nebe, nemysli si, že jsou křesťané... Ale já a jiní, kteří jsou ve všech bodech správně smýšlejícími křesťany, jsme si jisti, že bude vzkříšení mrtvých a tisíc let v Jeruzalémě, který pak bude postaven, ozdoben a rozšířen, jak to prohlašují proroci Ezechiel a Izajáš a jiní... Kromě toho jsme si všimli, že s tímto tématem souvisí výraz: "Den Pána je jako tisíc let". A dále, byl u nás jistý muž, který se jmenoval Jan, jeden z Kristových apoštolů, a ten na základě zjevení, které mu bylo dáno, prorokoval, že ti, kdo uvěřili v našeho Krista, budou tisíc let přebývat v Jeruzalémě a že poté nastane také všeobecné, zkrátka věčné vzkříšení a soud všech lidí" (*Dialog s Tryfonem*, k. 80-81).

Justinovo prohlášení o přechodném stavu (v plném znění) (cca 150 n. l.):

"Pokud jste se totiž dostali mezi některé, kteří si říkají křesťané, ale tuto pravdu neuznávají a odvažují se rouhat Bohu Abrahamovu, Bohu Izákovu a Bohu Jákobovu; říkají, že neexistuje vzkříšení mrtvých a že jejich duše jsou po smrti vzaty do nebe: nepředstavujte si, že jsou křesťané, stejně jako by někdo, kdyby to chtěl správně zvážít, nepřipustil, že saduceové nebo podobné sekty genistů, meristů, galilejců, helénistů, farizeů, baptistů jsou židé (neposlouchejte mě netrpělivě, když vám řeknu, co si myslím), ale nazývají se pouze židy a dětmi Abrahamovými, uctívají Boha rty, jak prohlásil sám Bůh, ale srdce se od Něho vzdálilo. Ale já i ostatní, kteří jsou ve všech bodech správně smýšlejícími křesťany, jsme si jisti, že dojde ke vzkříšení mrtvých a k tisíciletému pobytu v Jeruzalémě, který pak bude vybudován, vyzdoben a rozšířen, jak o tom hovoří proroci Ezechiel, Izajáš a další." (*Dialog s Tryfonem*, k. 80).

Tertulián

Latinský církevní otec Tertulián (často označovaný za otce západního křesťanství) je dalším z těch, kteří by s moderní "ortodoxií" ohledně toho, co se děje s duší po smrti, silně nesouhlasili. Protestoval proti myšlence, že duše po smrti opouští tělo a odchází do nebe:

"Platón... ihned posílá do nebe duše, které se mu líbí ... Na otázku, kam se duše odebírá [po smrti], tedy nyní dáváme odpověď. Téměř všichni filosofové,

kteří zastávají nesmrtelnost duše, bez ohledu na své zvláštní názory na tuto otázku, pro ni stále prosazují tento (věčný stav)... Stoikové umísťují do příbytků nahoře pouze své vlastní duše, tj. duše moudrých. Platón, pravda, nepřipouští toto určení všem duším bez rozdílu, dokonce ani všem filosofům, nýbrž jen těm, kteří pěstovali svou filosofii z lásky k chlapcům [homosexuálové]. Tak velkou výsadu získává nečistota z rukou filozofů! V jeho systému jsou tedy duše moudrých vynášeny vysoko do éteru... Všechny ostatní duše strhávají dolů do Hádu..

My sami se domníváme, že spodní oblasti (Hádu) nejsou holou dutinou ani nějakou podzemní stokou světa, nýbrž rozsáhlým hlubokým prostorem v nitru země a skrytou prohlubni v jejích útrobách, neboť čteme, že Kristus při své smrti strávil tři dny v srdci země (Mt 12:40), tj. v tajné vnitřní prohlubni, která je ukryta v zemi a uzavřena zemí a navazuje na pro-pastné hlubiny, které leží ještě níže.... Proto je třeba předpokládat, že Hádes je podzemní oblast, a držet se stranou těch, kdo jsou příliš pyšní na to, aby věřili, že duše věrných si zaslouží místo v nižších oblastech. Tito lidé, kteří jsou 'služebníky nad svého Pána a učedníky nad svého Mistra' (Mt 10:24), by nepochybně odmítli přijmout útěchu ze vzkříšení, kdyby ji museli očekávat v Abrahamově lůně. Ale právě proto, říkají, sestoupil Kristus do pekla, aby-chom tam nemuseli sestoupit my sami.. Jaký je tedy rozdíl mezi pohany a křesťany, když je všechny po smrti čeká stejné vězení? [Jak má vskutku duše vystoupit do nebe, kde Kristus již sedí po Otcově pravici, když ještě nezazněla archandělova polnice na Boží příkaz - když ještě ti, které má příchod Pána najít na zemi, nebyli vyzdviženi do vzduchu, aby se s ním setkali při jeho příchodu (1 Tes 4:17), ve společnosti mrtvých v Kristu, kteří vstanou jako první? (1 Tes. 4:16). Nikomu se neotevře nebe... Až svět pomine, bude otevřeno nebeské království." (*A Pojednání o duši*, k. 51, 54, 55).

Hippolyt

Jiný "církevní otec", Hippolyt (asi 170-236), si rozhodně nemyslel, že duše jsou v nebi:

"Nyní však musíme mluvit o Hádu, v němž jsou zadržovány duše spravedlivých i nespravedlivých... Spravedliví získají neporušitelné a nepomíjející království, kteří jsou sice nyní zadržováni v Hádu, ale ne na stejném místě jako nespravedliví. ... Tak tedy zatím k tématu Hádu, v němž jsou duše všech zadržovány až do doby, kterou Bůh určil, a pak usku-

teční vzkříšení všech, nikoliv však přenesením duší do jiných těl, ale vzkříšením samotných těl" (*Proti Platónovi, O příčině vesmíru*, 1, 2).

Moderní učenci

Moderní učenci si uvědomují, že pohled na smrt, který převládl (a který je nyní v církvi neustále propagován), není biblický. Zdaleka ne, je kupodivu ve skutečnosti "pohanský" a "gnostický". Navíc, jak ukazují výše uvedené citáty raných apologetů křesťanství, představa o odchodu do nebe nebo do ohně pekelného ihned po smrti byla nová, heretická doktrína, kterou církev neučila ještě asi tři sta let po Kristu. Ve standardním textu křesťanské dogmatiky čteme:

"Proces helénizace, v jehož rámci křesťanství přijímalo mnohé řecké [pohanské] myšlenkové vzorce, vedl jiným směrem, neboť eschatologická naděje se začala vyjadřovat v helénistických kategoriích. Irenej řekl: 'Je zřejmé, že i duše jeho učedníků, kvůli nimž Pán podstoupil tyto věci, odejdou do neviditelného místa, které jim Bůh přidělil, a tam zůstanou až do vzkříšení a budou čekat na tuto událost. Pak přijmou svá těla a vstanou celí, to znamená tělesně, jako vstal Pán, a tak přijdou do Boží přítomnosti.' Irenejův výrok obsahuje pojem příbytku či očistce, v němž duše zemřelých zůstává až do všeobecného vzkříšení. Neměli bychom to odsuzovat jako odklon od biblického učení, protože smysl tohoto tvrzení je antignostický. Irenej chtěl odmítnout gnostickou myšlenku, že duše po skončení pozemského života okamžitě vystoupí do svého nebeského příbytku. Protože první otcové bojovali proti pohanské představě, že část lidské osoby je prostě nesmrtelná, bylo pro ně důležité tvrdit, že neexistuje žádný přímočarý výstup k Bohu. Jakmile zemřeme, život končí" (Braaten/Jenson, *Christian Dogmatics*, Sv. 2, s. 503, sekci napsal Hans Schwartz, profesor protestantské teologie, Univerzita v Regensburgu, Spolková republika Německo).

Proti rozšířené představě, že mrtví přežívají v nebi jako vědomé "duše", je tu další působivý protest. Dalo by se očekávat, že takový protest bude podnětem k rozsáhlé reformě mezi duchovními. Alan Richardson píše v *A Theological Word Book of the Bible*:

"Bibličtí autoři, kteří se drželi přesvědčení, že stvořený řád vděčí za svou existenci Boží moudrosti a lásce, a proto je v podstatě dobrý, si nemohli představovat život po smrti jako beztělesnou existenci

[jak se o ní dnes v církvi učí miliony upřímných věřících!] ('nebudeme nalezeni nazi', 2 Kor 5:3), ale jako obnovu v podmínkách těsné jednoty těla a duše, která byla lidským životem, jak ho znali oni. Proto byla smrt chápána jako smrt celého člověka a výrazy jako 'osvobození od smrti', nepomíjivost nebo nesmrtelnost mohly být správně použity pouze k popisu toho, co je míněno výrazem věčný nebo živý Bůh, 'který jediný má nesmrtelnost' (1 Tim 6:16). Člověk v sobě nemá vlastnost nesmrtelnosti, ale musí ji, má-li překonat ničivou moc smrti, přijmout jako dar Boha, který 'vzkřísil Krista z mrtvých', a odložit smrt jako příkrývací šat (1 Kor 15:53-54). Právě smrtí a vzkříšením Ježíše Krista byla tato možnost pro člověka (2 Tim 1:10) uvedena v život a byla potvrzena naděje, že zkaženost (Řím 11:7), která je univerzálním rysem lidského života, bude účinně překonána." (s. 111-112).

Zásadní zmatek ohledně posmrtného života, který tak pronikl do tradičního křesťanství, skvěle popsal Dr. Paul Althaus ve své knize *The Theology of Martin Luther*:

"Naděje rané církve se soustředila na vzkříšení v poslední den. To je to, co jako první povolává mrtvé k věčnému životu (1 Kor 15; Fil 3:21). Toto vzkříšení se děje s celým člověkem, nejen s jeho tělem. Pavel nemluví o vzkříšení 'těla', ale 'mrtvých'. Takové chápání vzkříšení implicitně chápe smrt také jako postihující celého člověka... Tak byly [v tradiční ortodoxii] původní biblické pojmy nahrazeny myšlenkami helénistického gnostického dualismu. Novozákonní představa vzkříšení, která se týká celého člověka, musela ustoupit nesmrtelnosti duše. Poslední den také ztrácí svůj význam, neboť duše obdržely vše, co je rozhodující, již dávno před ním. Eschatologické napětí již není silně zaměřeno na den Ježíšova příchodu. Rozdíl mezi ním a nadějí Nového zákona je velmi velký." (Fortress Press, 1966, s. 413-414).

O tomto rozdílu svědčí současná kázání při pohřbech, která sice uvádějí jako svůj zdroj Bibli, ale odrážejí pohanský platonismus, který Nový zákon, raní církevní otcové i moderní informovaní učenci odmítají.

Může víra v pohanské myšlenky prosazované ve jménu Ježíše vést k poznání Pravdy, která vede ke spáse? Není toto zjevné pohanství v křesťanství důvodem ke znepokojení a k návratu k Pravdě Bible?